Repartiment

Francina	**Carme Hernández**
Catrina	**Carme Callol**
Mestre Andreu	**Enric Arredondo**
Eloi	**Eduard Giménez**
Avi Castellet	**Enric Serra**
Horaci	**Pau Garsaball**
Baldiri	**Quim Lecina**
Ferran	**Abel Folk**
Batlle Ridau	**Josep M.ª Angelat**
Garet	**Pep Muñoz**
Balandrot	**Gabriel Renom**
Galdric	**Ramon Teixidor**
Cadet	**Jordi Brau**
Caporal	**Andreu Solsona**
Hostaler	**Miquel Graneri**
Recitaire	**Gabriel Renom**
Home 1	**Òscar Mas**
Home 2	**Ferran Pujol**
Home 3	**Joan Gibert**
Dona 1	**Pepa López**
Dona 2	**M.ª Àngels Goñalons**
Soldat 1	**Ramon Andújar**
Soldat 2	**Rafael González**
Soldat 3	**Rafael Ruiz**
Nen 1	**Arnau Montanyès**
Nen 2	**Xavier Vall**
Nena 1	**Ona Cepero**
Nena 2	**Zeres Arredondo**

Director d'Orquestra:
EUGENIO M. MARCO
JOSEP M. DAMUNT (dia 2)

Director del Cor:
ROMANO GANDOLFI

Director d'escena:
JOSEP MONTANYÈS

Director Adjunt del Cor	Vittori Sicuri
Director Adjunt d'escena	Josep M.ª Segarra
Director d'escenari	Didac Monjo
Apuntador	Jaume Tribó
Violí Concertino	Josep M.ª Alpiste

Assistents Musicals:
Jordi Giró - Miguel Ortega - Lolita Poveda

Ballet:
ESBART DANSAIRE DE RUBÍ

Director - Coreògraf:
Albert Sans

Pianista assaigs	Eulàlia Valls
Espai escènic	Enric Majó i Josep Montanyès
Vestuari	Enric Majó
Disseny Llums	Josep Montanyès
Ajudant direcció d'escena	Pere Boixeda
Ajudants d'escenografia i vestuari	Lluïsa Coll Jaume Subirats
Assessors tècnics	Lluís Alba i Joan Escrichs
Realització escenografia	Jordi Albet
Realització Vestuari	Taller Miró - Rafales
Sastreria	Agustí Bardella
Producció executiva	Toni Rodríguez
Cap de maquinistes	Constanci Anguera
Cap d'electricistes	Francesc Tuset
Cap d'utillatge	Jaume Payet
Cap de sastreria	Remei Mollor
Cap de maquillatge	Martha Vázquez
Perruqueria	H. Cordero Internacional
Fotos	Colita
Imatgeria	«El Arte Cristiano» (Olot)

Imprenta Borrás - Barcelona Depósito Legal B. 33.331 - 1983

GRAN TEATRE DEL LICEU

CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

GENERALITAT DE CATALUNYA
AJUNTAMENT DE BARCELONA
SOCIETAT DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Dies 30 de Setembre i 1, 2 i 3 d'Octubre

CANÇÓ D'AMOR I DE GUERRA

Obra lírica en dos actes
Original de Lluís Capdevila i Víctor Mora
Música: Rafael Martínez Valls

ORQUESTRA SIMFÒNICA I COR
DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

"CANÇÓ D'AMOR I DE GUERRA", A LES COORDENADES DE LA MÚSICA ESCÈNICA

Mai no he menystingut aquesta varietat menor de l'espectacle musical que, amb notable imprecisió terminològica, anomenem sarsuela, que en la seva limitada i humil trascendència tinguè, ahir només, la considerable audiència d'un públic quasi-popular i multitudinari.

Però en parlar d'aquesta especialitat cal afinar el concepte. Prescindint dels orígens remots del nom, (a les representacions escèniques amb música, que al segle XVII donava el Cardenal-Infante Don Fernando, a una finca prop de Madrid denominada LA ZARZUELA, se les distingí amb aquest nom. Per tant. Sarsuela-Zarzuela), hem de creure, com afirma Josep Subirà, que la reactualització del terme s'efectuà a començaments del segle XIX com a conseqüència del desenvolupament de la TONADILLA ESCÈNICA, gènere menor (més exactament, gènere infim) que tocat d'un agut picant politic, es transformà, en evolucionar, en un antídot contra els reclams argumentals i els oripells vocals de l'òpera italiana. Notem però, que, a més de problemes estètics, es ventilen a la reactualitzada sarsuela, qüestions de signe patriòtic-nacional. Barbieri (PAN Y TOROS i EL BARBERILLO DE LAVAPIÉS) Gaztambide (EL JURAMENTO) y Oudrid (EL SITIO DE ZARAGOZA) foren els artífexs d'aquesta primera etapa en la que, les vinculacions a les essències del país són evidents.

Més endavant, degut a la pressió dels estaments populars dels barris madrilenys, aparegueren, quasi espontàniament, les primeres mostres del que s'anomenà GÉNERO CHICO, especialitat, que molt sovint s'ha confós amb la sarsuela. Però les diferències són notables: la sarsuela neix, com hem vist, com oposició a la invasió operística italiana, mentre que les peces sumàries del GÉNERO CHICO sorgeixen com una expressió popular espontània, al marge de tota contingència estètica. La confusió ve de que en amb dós gèneres, les parts cantades alternen amb altres parlades o dialogades.

El GÉNERO CHICO (de «TEATRO POR HORAS» el qualifica Deleito y Piñuela, degut a la breu duració de les seves mostres) és per essència un espectacle viu i popular, fidel reflexe de les oscil·lacions polítiques i socials que tenen per teatre el microcosmos de Madrid en els anys centrals i finals de la passada centúria. Desapareixen dels escenaris herois, brigadiers i salvadors de la Pàtria. Amb el GÉNERO CHICO s'apoderen de l'escena els anti-herois. Soldats sense graduació, CESANTES, AGUADORAS, NIÑERAS, caixistes, minyones i algun que altre «pispa», són els nous protagonistes que incorpora l'especialitat. També hi ha algun apotecari, però molt vinculat a la gent del barri. I si no, que ho diguin peces com LA GRAN VÍA; AGUA, AZUCARILLOS Y AGUARDIENTE i EL CABO PRIMERO, i per descomptat LA VERBENA DE LA PALOMA i LA REVOLTOSA amb les quals el gènere adquireix la seva màxima dimensió temporal i humana. Cal retenir tres noms: Chapí, Chueca i Bretón.

Qualsevol relació amb gèneres similars (opereta, revista, sarsuela) és nul·la. Ja hem vist quins personatges integren el seu repartiment: en front als comtes, barons-gitanos, princeses i altres aristòcrates, que protagonitzen uns idíl·lics amors en uns palaus de cartó-pedra per a gaudi de l'alta burgesia europea, en el GÉNERO CHICO, el protagonista és el poble. I el poble urbà, és el seu fonamental destinatari.

Després... després vingue la pretenciosa i vana ambició d'equiparar la sarsuela a l'òpera. Ocasionalment les noves mostres guanyen en entitat lírica i adhuc musical, però indiscutiblement han perdut la gràcia, la espontaneïtat i les vivències directes que tenien amb el públic. La nova etapa es concreta principalment en els noms d'Uzandizaga, Vives, Guerrero, Penella, Guridi, Serrano, Moreno Torroba i Sorozábal, entre altres autors.

Les essències d'aquell popularisme urbà, s'han dissolt en uns insubstancials idil·lis entre camperols (MARUXA, LA ROSA DEL AZAFRÁN), en unes inquietuts socials de terratinents (LUISA FERNANDA) o en unes formularies situacions esportives (DON MANOLITO). També la ciutat moderna té el seu paper (LA DEL MANOJO DE ROSAS). Tot plegat, però, és d'una innocència lírica de la més pura arrel folch-i-torresca (naturalment AVANT LA LETTRE) des del punt de vista creacional. no és aventurar afirmar que les actuals generacions han assistit a les exèquies del gènere.

Davant d'aquest sumeri panorama històric podem preguntar-nos ja, QUÈ és i QUÈ significa «Cançó d'amor i de guerra». Joan Arnau, al comentari a una gravació de l'obra, molt cautament, s'abstè de qualificar-la. Aquesta obra no és evidentment una peça del GÉNERO CHICO i no és tampoc una revista, ni una mostra d'òpera de cambra. Per la seva ordenació, és innegable la seva adscripció a la normativa formal i mental de la sarsuela típica, amb l'alternància de números cantats, amb passatges dialogats, la presència d'unes discretes romances i concertants, i per descomptat, amb l'obligada intervenció d'un duo còmic per descansar de les tensions líriques que ens proposa l'acció. Breu: tots els tòpics intel·ligentment dosificats.

Aquests antecedents ens donen la clau de la seva significació. Musicalment l'obra, amb la seva modesta però atractiva volada lírica representa una molt digna aportació catalana —probablement la més important— a un gènere periclitat. A subratllar especialment la glosa orquestral a la melodia popular «Muntanyes del Canigó» i l'aire de sardana, a voltes graciós, a voltes èpic, que presideix bona part del seu desenvolupament. Ens equivocaríem si volguéssim atorgar transcendència a aquesta realització, que en el seu gènere és a la vegada model i obra modèlica.

«Cançó d'amor i de guerra» amb text de Lluís Capdevila i de Víctor Mora i música del compositor valencià Rafael Martínez Valls, s'estrenà a Barcelona el 16 d'abril de 1926. Abans, portà el nom de «Els soldats de l'ideal» que semblà perillosament subversiu a les autoritats del moment (Primera Dictadura). Amb el seu actual títol ha seguit una gloriosa carrera, sense provocar —sembla— subversions de cap mena.

MANUEL VALLS.

LA SARSUELA DE FESTA MAJOR

Durant molts anys, un dels números forts de qualsevol Festa Major que s'estimés era la sarsuela. Des de pobles força menuts fins a ciutats capçalera de comarca, l'interminable rosari de les festes majors era un circuit natural per a les nombroses companyies de sarsuela, reforçades sovint per populars i excel·lents actors teatrals, que mantenien la vigència i la popularitat d'aquest gènere dramàtic musical.

Com tantes altres coses, la tradició de la sarsuela, tant la de Festa Major com la seva programació regular en locals especialitzats, ha rebut en els darrers decennis les escomeses dels canvis de gust i de les formes de lleure. Si el teatre, la música, el cant coral i el mateix cinema s'han vist afectats per aquests canvis (la torreta, el sis-cents, l'esport masificat, la televisió), encara ho ha patit molt més profundament la sarsuela, que ha vist incrementar els seus costos fins a fer-ne un espectacle de molt difícil viabilitat econòmica, pràcticament insostenible per a la iniciativa privada.

En el context de tantes recuperacions com estem assajant en aquests nous temps, la revitalització de les Festes Majors que s'han consolidat darrerament és una de les més positives i vistents. Aquestes noves Festes Majors, que volen unir tradició i modernitat, són un espai físic i temporal polivalent, obert a tots els interessos, que vol intensificar per uns dies, unes hores, la capacitat lúdica del ciutadà i oferir-lo concentradament estímuls diversos i oportunitats insòlites.

Per tot això, l'equip que presentem aquest espectacle estem convençuts de l'oportú que resulta recuperar en la Festa Major barcelonina aquest «plat fort» que pot tornar a ser la sarsuela. La iniciativa de la Regidora de Cultura, doncs, només podira complaure-ns.

Sobretot perquè aquest assaig de recuperació es planteja a partir de «Cançó d'amor i de guerra», l'obra dels escriptors Lluís Capdevila i Víctor Mora i del compositor Rafael Martínez Valls, que millor ha resistit la crisi del gènere. A més dels mèrits de l'obra, que no és el lloc d'analitzar, un fet és indubtable: aquesta sarsuela és, encara, molt popular, continua essent una referència cultural popular que, més enllà d'alguns detalls, manté la seva validesa.

Això vol dir que hem pogut acceptar l'encàrrec amb la seguretat, d'entrada, que no anàvem a ressuscitar una mòmia més o menys venerable però oblidada i desconeguda, sinó que partíem d'una peça identificable i que «encara sona». El repte, tanmateix, subsisteix. Perquè aquesta mateixa persistència en la memòria col·lectiva de la peça augmenta automàticament les exigències i perquè cal afrontar la creació d'un espectacle actual, respectuós amb l'obra, però transmès amb un llenguatge apte per als nostres espectadors d'avui.

Hem disposat, per sort, i des de bon principi, d'un conjunt d'elements que ens ha permès plantejar-nos l'espectacle en unes condicions extraordinàries en el gènere. Hem partit del marc físic on s'havia de celebrar l'espectacle i de tot el que això comportava i del que se'ns facilitava. No hem tractat de convertir aquesta sarsuela en una òpera, però sí que ens hem volgut valdre al màxim de tots els elements extraordinaris que se'ns han posat a les mans. Disposar d'un escenari amb les dimensions i les possibilitats del que té el Liceu, comptar amb una companyia integrada per experts i excel·lents cantants operístics, un cor avesat al teatre musical, una orquestra nodrida i experimentada, un esbart de llarga trajectòria i encara el reforç d'un bon planter d'actors i actrius de teatre, poder fer un vestuari acolorit i suggestiu, ens ha permès treballar en la línia que ens semblava bàsica per a reexir en la proposta: dignificar al màxim aquesta popular sarsuela, no plànyer-hi res, vestir-la amb les millors gales possibles i potenciar al màxim els seus ingredients, llunyar-nos d'una tradició progressivament empobrida i polsosa que, a hores d'ara, pot fer ben poc per mantenir la validesa d'aquesta mena d'espectacles.

Si les condicions de treball han estat inhabituals respecte a com s'ha funcionat darrerament entre els escassos supervivents del gènere (ben respectacles, d'altra banda, pel seu esforç solitari i mal comprès, sostingut només per l'entusiasme), ens ha calgut fer l'esforç considerable de conjuntar en un temps no excessiu tanta diversitat de components, per a alguns dels quals, a més, aquesta era una primera experiència en el gènere.

Ara presentem el resultat d'aquests plantejaments i d'aquesta feina. No volem excusar-nos en què es tracta d'una primera experiència. A parer nostre, la suma d'elements integrants en l'espectacle, des de la lletra i la música als diversos tipus d'intèrprets, passant per la resta de components de l'espectacle, tenen amplis atractius. Però tampoc hem volgut anar més enllà del nostre plantejament, alhora modest i ambiciós: recuperar una tradició, dignificar-la i oferir-ho en les millors condicions i amb els elements més idonis. Per tant, que els maliciosos de torn no busquin en l'espectacle allò que no hi hem volgut posar.

En definitiva, volem oferir al ciutadà que viu intensament la seva Festa Major una oportunitat més per a excitar el seu sentit lúdic, per a que els amants de la sarsuela, però també els que ignoren del tot o gairebé aquest món, frueixin d'una representació atractiva i satisfactòria. A més d'aquest gaudi immediat, potser el millor resultat que, per a nosaltres, se'n podria derivar seria si aconseguíssim demostrar la validesa de la nostra proposta i assegurar una continuïtat. Que la Festa Major d'anys a venir suposés que el ciutadà, davant del programa de les festes digués, amb tota naturalitat, i amb una punta d'engrescament: «Hem d'anar a la sarsuela».

JOSEP MONTANYÈS.